

РАЗДЕЛ 6

ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЫЕ ЦЕННОСТИ ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

*Алеїнікова Л.В.
м. Харків, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Самостійність є найбільш істотною якістю людини як особистості та суб'єкта діяльності. Саме тому, один з основних принципів, на яких побудований весь навчальний процес, визначає, що будь-які знання, не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини. В умовах включення України до Болонського освітнього процесу особливо гостро постає питання організації та контролю самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах нашої держави. Це свідчить про те, що в цілісній системі вищої освіти особливої актуальності набуває проблема організації самостійної роботи студентів.

Організація самостійної роботи учнів і студентів є однією з давніх проблем теорії і практики педагогіки. Вона знайшла своє відображення у класичній педагогічній спадщині Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблему самостійної роботи та методів її організації вивчено в працях багатьох дослідників. Зокрема, в працях Л.С. Виготського, І.Я. Лернера, Н.Ф. Талізінної, Л.В. Жарова, Р.Г. Лемберг, розкрито такі поняття як «самостійна робота», «самостійність», «самостійна пізнавальна діяльність».

Аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на те, що в педагогіці немає єдиного підходу до визначення поняття самостійної роботи. Деякі дослідники вважають самостійну роботу формою організації навчального процесу, інші – методом навчання. Існують й інші підходи, коли самостійну роботу розуміють як засіб досягнення конкретної мети, спосіб здобуття знань з різних джерел. У педагогічній енциклопедії самостійну роботу визначено як «індивідуальну або колективну учбову діяльність, що здійснюється без безпосереднього керування з боку вчителя».

Самостійна робота студентів (СРС), як складне педагогічне явище – це особлива форма навчальної діяльності, під час реалізації якої засвоюється відповідна сума знань, умінь і навичок, розвиваються здібності, формується самостійність як особистісна риса суб'єкта навчання, це форма організації індивідуального вивчення студентами навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час.

У контексті сучасної парадигми навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності. Пізнавальна діяльність студентів у процесі самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та активності, являється залученням суб'єкта до творчої діяльності. Самостійна робота і творча діяльність студентів стають не лише засобом, а й метою навчального процесу. Мета СРС – сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодого людини, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача. Самостійна робота дає можливість студенту працювати без поспіху, не боячись негативної оцінки товаришів чи викладача, а також обирати оптимальний темп роботи та умови її виконання.

Згідно з «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», відповідно до пункту 3.10.1., самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань. Тому, особливої уваги заслуговує сьогодні питання організації самостійної роботи студентів.

Організація самостійної роботи студентів є невід'ємною частиною навчального процесу та виправданим способом оволодіння навчальним матеріалом. Доведено, що в процесі викладання навчального матеріалу засвоюється: інформації, що сприймається на слух – 15% (відсотків), інформації, що сприймається на слух і зір – 65%. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноруч, самостійно виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів – засвоюється не менш ніж 90% отриманої інформації.

Організацію самостійної роботи можна розглядати як одну із педагогічних умов навчання студентів. Тільки через активну самостійну діяльність, а не через сприйняття знань у їхньому готовому вигляді, студент зможе якісно оволодіти спеціальними знаннями. Саме самостійна робота сприяє формуванню грамотного професіонала, творчої людини, розвиває ініціативу, самостійність, що у свою чергу є важливим чинником підвищення ефективності навчального процесу. Саме через самостійну роботу можна поєднати теоретичну діяльність з практикою.

Список літератури: 1. Давыдов В.В. Российская педагогическая энциклопедия. В 2-х томах. Том II (М-Я) / гл. ред. В.В. Давыдов. – М.: Большая российская энциклопедия, 1999. – 560 с. 2. Заика Е.В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы студентов в ВУЗе: учебное пособие / Е.В. Заика. – Харьков: ХГУ, 1991. – 72 с. 3. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: [навч. посіб.] / Г.О. Ковальчук. – Вид. 2-е, доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с. 4. Козаков В.А. Самостоятельная работа студента и ее информационно-методическое обеспечение: [учеб. пособие для ФПК по дисциплине «Педагогика и психология высш. шк.»] / В.А. Козаков – К.: Вища школа, 1990. – 248 с. 5. Козаков В.А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема / В.А. Козаков – К.: НМК ВО, 1990. – 62 с. 6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. 7. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (Нормативний документ Міністерства освіти України). [Електронний ресурс] / Законодавство з питань освіти, науки, культури. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>.

*Бакун О.В.
м. Харків, Україна*

ДОБРО ТА БЛАГО У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

Тип та взагалі можливість спілкування між людьми залежить від того, як комунікант та реципієнт конструюють (бачать) світ: у жорстких опозиціях чи м'якому співіснуванні; від того, чи ділить кожна зі сторін комунікативного процесу оточуючих на «своїх» та «чужих», події – на «добро» та «зло», чи схильна людина до жорсткої моральної оцінки себе, реципієнта, та світу в цілому, а чи для неї характерніша скоріше